

ZIRCEN TÖRTÉNT

2015

Az év az apátság bor- és sörtermeléséről szólt. A Múzeumok Éjszakájának központi témája Zircen a bor volt. A műemlékkönyvtár ennek kapcsán a magyar ciszterci szőlőtermesztés történetét dolgozta fel egy kiállítás keretében. A bor fontos szerepet töltött be a liturgiában, de az apátságok kereskedtek is vele. Az első ciszterci monostor, Cîteaux a francia minőségi borok termelésében élen járt, burgundi szőlői már a 12. században gazdaggá tették az apátságot. Forrásokkal bizonyítható, hogy a 14. században az avignoni pápai udvart is ők látták el rendszeresen borral. A legtöbb ciszterci monostor környékén igyekeztek tehát szőlőskerteket telepíteni. Magyarországon például fontos szerepet játszott a középkori egri borkultúra kialakulásában Bélaháromkút (ma Bélapátfalva) apátsága, de a bor-

termelés kapcsán említhetjük Cikádort (ma Bátaszék) is. A zirci ciszterciek jelentős szerephez e területen a 18. századtól, az újraalapítástól jutottak. Badacsonyban, Somlón rendelkeztek szőlőkkel, majd a Pilis és Pásztó Zirc vezetése alatt történő egyesítésével Egerben és Tokajon is rendelkeztek már birtokokkal. A kiállításon érdekességként több korabeli borosüveg-címkét is bemutatunk. Ahol az éghajlati viszonyok nem tették lehetővé a bortermelést, ott megjelent a sörfőzés. A Zircet újraalapító Henrichau (ma Henrykóv) apátsága gazdaságának már a középkorban az egyik legfontosabb ága volt a sörfőzés. Így nem meglepő, hogy ennek kultúráját a 18. században Zircen is megvalósították, amikor 1734-ben megnyitották a sörfőzdet, amely egészen a 19. század közepéig működött.

Ezt a hagyományt élesztették fel a szerzetesek 2015-ben, mikor augusztusban megnyitották a Zirci Apátsági Manufaktúrát. A műemlékkönyvtár erre az alkalomra megírta a zirci sörfőzés történetét, valamint a Plakát- és

Kisnyomtatványtár segítségével egy sörplakát-kiállítást mutatott be, ahol a magyar sörgyárak plakátjaiból állított össze válogatást.

2016

A műemlékkönyvtár régóta jó kapcsolatot ápol a *Magyar Grafika* folyóirattal. Így természetes, hogy egyik helyszínéül szolgált annak a vándorkiállításnak, amelyet a lap fennállásának 60 éves jubileumára rendeztek. A kiállítást Maczó Péter, a *Magyar Grafika* arculatának tervezője nyitotta meg, és számos környékbeli nyomdászt vonzott. A tárlat április 28. és május 13. között volt látható.

Az intézmény nagyterme meglepően jó akusztikával rendelkezik. A Zirci Városi Vegyeskarral már régóta terveztük ennek a lehetőségnek a kiaknázását; erre április 23-án egy koncert keretében került sor. Az *Éneklő könyvtár, esti kalandozás a könyvek lapjain és a dallamok szárnyán* címmel meghirdetett program nagyon sikeres volt, mintegy 200 fős hallgatóságot vonzott. A koncertet blokkokra bontottuk, az egyes blokkok között az elhangzott művekhez kapcsolódó könyvet mutatott be a könyvtár vezetője az állományból a közönségnek.

A műemlékkönyvtár 1953-ban került az Országos Széchényi Könyvtár kezelé-

sébe. Ekkor került számos kézirat Zircről Budapestre, köztük tíz kódex is. Közülük a legjelentősebb egy 15. században készült, két latin nyelvű művet tartalmazó kötet. A kötet nagyobb része Johannes Herolt – egy 15. században élt nagyhatású domonkos szerzetes – prédikációit tartalmazza, míg másik része egy bestiáriumot. Boreczky Anna így ír erről: „A Bestiarium

egymás után bemutatott élőlények sorozatára épül. Az egyes élőlényekről szóló szövegegységek rendszerint két részből állnak: egy leírásból, melyben a teremtmény jellegzetességeiről, viselkedéséről olvashatunk és egy moralizáló szakaszból, melyben az adott élőlény természetének követendő, vagy éppen elvetendő vonásai az Isten

és az ördög, illetve az erényes és bűnös ember cselekedeteinek analógiájaként jelenik meg.” A zirci Bestiariumot tollrajzok díszítik, és glosszaként elszórtan horvát és magyar szavak szerepelnek benne, melyeket egy 15. században Délvidéken élő ferences szerzetes, Tamás testvér jegyeztet fel. Ez arra utal, hogy a kötetet prédikációs tevékenységéhez használta. A zirci Bestiarium a benne olvasható magyar szavak miatt nemcsak fontos kultúrtörténeti, hanem igazi nyelvtörténeti dokumentum is. Ezt a Bestiariumot jelentette meg közösen a Zirci Ciszterci Apátság és az Országos Széchényi Könyvtár. A könyvbemutatóra október 13-án került sor Zircen, ahol a

meghívott vendégeket Dékány Árpád Sixtus apát és Boka László kiadóvezető, tudományos igazgató köszöntötte. A kötetéről, valamint a bestiarium műfajáról Csányi Vilmossal Boreczky Anna, a kötet szerkesztője beszélgetett.

2017

A Múzeumok Éjszákjára a könyvtár a szerzetesrendek – közülük elsősorban a ciszterciekre fókuszálva – mézhez, méhészethez kötődő történetét mutatta be egy kiállítás keretében. Ugyanis a bencések és a ciszterciek fontos szerepet tölthettek be a házi méhtartás elterjesztésében a Kárpát-medencében. A kiállításon régi méhészeti könyveket mutattunk be az állományunkból, és külön tablót kapott Szent Bernát, a méhészek védőszentje.

Július 14. és október 1. között rendeztük meg a könyvtár Barokk termében a *Rembrandt van Rijn biblikus művei* című kiállítást. Thomas Emmerling magángyűjtő kollekciójából 58 metszetet mutattunk be. Emmerling úr szerint „a műgyűjtés egy szenvedély, de e szenvedély eredményét megosztani az emberekkel, így vitára készíteni őket a gyűjtő társadalmi felelősségvállalását mutatja.” Rembrandt alkotásaihoz kiváló enteriőrrel szolgált a barokk könyvtárbútorzat, a barokk könyvkötések. A kiállítást Bérczi Bernát kormányzó perjel nyitotta meg, és két és fél hónap alatt több ezren keresték fel.

Németh Gábor
gnemeth.at.oszk.hu